

AHO JUHANI

SANOMALEHTIMIESAJO-
ILTANI

Juhani Aho
Sanomalehtimiesajoiltani

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=36367158

Sanomalehtimiesajoiltani:

Содержание

MITÄ VARTEN	4
SANOMALEHTIMIEHEN MUISTELMIA	7
I	7
II	12
III	16
IV	24
V	29
VI	35
VII	41
KUVAUKSIA SÄÄTYVALTIOPÄIVÄIN	49
AJOILTA	
PLENUM PLENORUM HUHTIKUUN 11	49
P:NÄ 1885	
VALTIOPÄIVÄIN "JUHLALLINEN"	59
ALJETUKSI KUULUTTAMINEN	
HELSINGISSÄ TAMMIKUUN 11 P:NÄ 1888	
Конец ознакомительного фрагмента.	64

Juhani Aho

Sanomalehtimiesajoiltani

MITÄ VARTEN

Mitä varten? Maksaako todellakin vaivan ruveta julkaisemaan entisiä sanomalehtikirjoituksia? Ryhtyä haravoimaan vanhoja latopohjia?

Kun se nyt kuitenkin tapahtuu, jää lopullinen ratkaiseva vastaus tietystikin lukijan ja arvostelun annettavaksi. Saanen sentään esittää omatkin syyni. Niitä on montakin ja olkoon niiden lukuisuus kernaasti osoituksena niiden heikkoudesta.

Ensiksikin—kun olen suurimman osan ikääni, enemmän kuin neljänneksen vuosisataa, toiminut sanomalehtimiehenä: maaseututoimittajana, valtiopäiväkertojana, juoksijana ja lentäjänä, koti- ja ulkomaankirjeenvaihtajana, kirjoittanut mitä erilaisimmista aineista, niin hyvin kirjallisuudesta ja taiteesta kuin metsästyksestä ja kalastuksesta, sekä tunkioista että navetoista, pelloista ja niityistä, politiikasta ja ekonomiiasta, kiihottanut yhdessä henkäyksessä riitaan ja toisessa sovintoon kehottanut—niin olen ajatellut, että näillä kirjoituksilla ehkä voisi olla jotain sivistyshistoriallista arvoa näiden sanain jossain ahtaammassa merkityksessä, niiden antaessa hajakuvia ajasta, oloista ja elämästä ja omista näkemistä ja kokemista tapauksista

sieltä täältä tuon ajanjakson varrella.

Siksi toiseksi—olen usein ollut koko innollani ja sydämmelläni mukana, joskaan en ohjissa enkä aisoissa, niin kuitenkin kannoilla, aatteiden ajamisessa ja harrastusten kannattamisessa ja arvostelemisessa, joista osa jo on poissa päiväjärjestyksestä, toiset siinä yhä vieläkin olemassa. Hetken innostuksessa, kiivaudessa ja katkeruudessaakin syntynyt purkaus on usein ehkä oikeampi ja mehevämpi ajankuva kuin jälkeempäin kylmällä harkinnalla ja arvostelevalla valinnalla kyhätty tutkielma. Kokoelma sanomalehtikirjoituksia on tavallaan kokoelma yksityisiä kirjeitä, ja neidän ovat aina olleet pikkuhistorikkojen himoruokaa. Helpotanhan siis, ainakin joltain osalta, kirjastohiirien kopioimiskustannuksia.

Kolmas syy—aika, jonka kuluessa nämä kirjoitukset ovat syntyneet, on niin lähellä nykyistä, että nuoremmalla polvella, halutessaan siihen perehtyä, voi olla hyötyä vaillinaisemmistakin sen sisään viittovista pilkotuksista.

Niin—ja kun kustantajakin mielellään tahtoo... Toisin sanoen: sälytän oikeastaan kaikki edellisetkin syyt hänen selkäänsä.

Tässä tarjotun nidoksen jatkoksi—se on Otava, joka yhä puhuu—olisi aikomus raapia kokoon toisiakin, jotka tulisivat sisältämään, paitse kuvauksia ulkomaan matkoilta, päivän politiikkaa ja polemiikkaa, kirja-arvosteluja ja sen semmoista—jos näet ystävällinen yleisö ei jo tätä ensimmäistä käännystä veräjiltään takaisin.

J.A.

SANOMALEHTIMIEHEN MUISTELMIA

I

KUINKA MINUSTA TULI SANOMALEHTIMIES

»Päivälehti», n:o 255, 2 p:nä marraskuuta 1893.

Ei minulla oikeastaan ole ollut sen suurempaa synnynnäistä kutsumusta sanomalehtimieheksi kuin niin monella muullakaan, jotka ovat sille alalle antautuneet. Sattumus se on, joka on luonut sanomalehtimiehemme. Mikä on sille alalle joutunut varojen puutteesta, kun ei ole voinut jatkaa lukujaan ja tutkintojaan, mikä on onnistumatonna runoilijana tai kaunokirjailijana katsonut paremmaksi päästä arvostelemaan kuin olla arvosteltuna, mikä ihailemainsa suurten miesten kehotuksesta saanut päähänsä, että hänen täytyy »uhrautua», s.o. panna aikansa ja varansa yhteisen hyvän pyhälle alttarille. Toivo pienistä lisätuloista on ajanut monen maaseutuopettajan publisistiuralle ja näiden toiveiden pettymys on hänet siitä karkoittanut. Muutamia vain on meillä niitä, jos luetaan pois varsinaiset kirjailijat, jotka kynänsä avulla olisivat kohonneet

suurempaan vaikutukseen ja jotka kirjoitustapaansa nähden eroaisivat suuresta joukosta.

Ei minullakaan, niinkuin sanoin, ollut mitään aavistusta siitä, että minusta olisi sanomalehtimieheksi. Olin parin vuoden vanha ylioppilas, joka oli kuluttanut aikansa ja isältä saamansa ensimmäiset oppirahat kaunokirjallisuuden lukemiseen ja ylioppilaskunnan puolueriitoihin. Ylioppilaskunnan lukusalissa kyllä kului paljonkin aikaa sanomalehtien lukemiseen, johon minulla aina on ollut vastustamaton halu, mutta sitä en kuitenkaan vielä osannut pitää merkinä vastaisista taipumuksistani. Tämä aika tietysti päättyi niin kuin se tavallisesti päättyy: minun täytyi jäädä maalle isäni kotiin, kun muut matkustivat pääkaupunkiin. Olisi edes ollut /pro exercitio/ kirjoitettu, niin olisi voinut alkaa lukea kandidaattitutkintoa varten. Mutta minulla ei ollut silloin vielä akateemisista opinnäytteistä takanani kuin »pikkuteologia» eikä ole vieläkään sen enempää. Ja niin minä kuljin syyslukukauden toimetonna, koettaen kuluttaa aikaani jäniksiä ampumalla ja kattoon syleksimällä, kummassakaan sanottavasti onnistumatta. Aloin jo luulla, ett'ei minusta olisi mihinkään. Mutta minä kelpasin kuitenkin sanomalehtimieheksi.

Olihan minulla siinä virassa tosin jo pienoinen menneisyys takanani. Jo koulupoikana olin kirjoitellut runoja ja ollut käsin kirjoitetun sanomalehden toimittajana. Yliopistoon tultuani korotettiin minut osakunnan lehden ulosantajaksi. Ja näiden ansioiden perusteella oli minulla kylläksi hävyttömyyttä

kirjoittaakseni erälle tuttavalleni Helsinkiin, että hän hankkisi minulle työtä jossain sanomalehdessä.

Mutta hämmästykseni oli kuitenkin vilpitön, kun vähää ennen joulua sain häneltä kirjeen, että toivomani paikka oli minua odottamassa tammikuun 1 p:stä. Se oli referentin paikka ja velvollisuuksiini kuului sen lisäksi kääntämistyötä ja uutisten hankkimista kaupungilta.

En nukkunut koko sinä yönä, joka seurasi. Mitenkä minä oikean sanomalehden toimittajaksi? Mitä minä osaisin siihen kirjoittaa? Kuinka ennättäisin panna paperille kaikki, mitä kokouksissa puhutaan, ja mistä minä tietäisin, mitä siihen olisi pantava ja mitä ei?

Hain käsiini vanhan sanomalehden ja aloin sitä lukea. Tuo vanha tuttu repale oli kuin uusi ikään. Yhtäkkiä oli se nyt minusta niin viisasta, niin syvää ja niin outoa, että en löytänyt mitään paikkaa, joka olisi voinut tulla minun älylläni kokoonpannuksi. Mistä minä tietäisin esim. milloin pitää panna »kuten H.D. kertoo» tai »H.D:n mukaan» tai vaan »H.D.»? Asioista, joita ennen tuskin olin huomannut, tuli minulle nyt mystillisiä seikkoja, joiden salaisuutta turhaan koetin ratkaista. Kuinka voisin kirjoittaa niin, että *toinen sana* tulisi mustemmalla kuin toinen tai että *toiset paikat* näyttäisivät valkoisemmilta kuin toiset? Nyt sen konstin jo kuitenkin olen oppinut, niinkuin näette.

Koetin sitten miettiä, miten joku uutinen olisi kirjoitettava. Naapurikylässä oli äskettäin hukkunut lapsi huonoon jäähän.

Minä tartun kynään ja alan kirjoittaa koetteeksi. Saan siitä näin kuuluvan uutisen: »Tämän kuun 30 p:nä hukkuu Latvalan kylässä työmies Pekka Hartikaisen 5:llä oleva poika huonoon jäähän.» Pitäisihän sen riittää, mutta ei se minua kuitenkaan oikein tyydyttänyt. Puuttui siitä jotakin, mutta mitä? Aloin etsiä lehdestä, eikö siellä olisi jotain samantapaista tapausta kerrottuna, josta voisin ottaa oppia. Eikä tarvinnutkaan kauvan lukea, sillä hukkuuhan niitä lapsia syksyllä huonoon jäähän maassa, jossa on vettä niin viljalti kuin Suomessa. Ja aivan oikein, tuossa se jo onkin, siinä seisoo: »Surkea onnettomuus»: (Ka niin, »surkeaksi onnettomuudeksi» olisi Latvalan lapsenkin hukkumista voinut sanoa.) »Tämän kuun 20 päivänä, kun useat Heikkilän kylän lapset olivat menneet luisua laskemaan kylän alla olevan lammen jäälle, sattui surkea onnettomuus, että yksi heistä toisten huomaamatta oli juossut yksiöiselle riitalle, jossa hän melkein samassa upposi ja joutui ahtolan saaliiksi, ennenkun hänen apuunsa jouduttiin. Vainaja oli vanhempainsa ainoa lapsi, jotka jäivät häntä kauheasti suremaan. Tässä siis taaskin yksi varoittava esimerkki, ett'eivät lasten vanhemmat tai heidän holhoojansa jättäisi pienokaisia peräänkatsantoa vaille, niinkuin valitettavasti kovinkin usein tapahtuu.»

Aivan samat asiat kuin minunkin uutisessani. Mutta siinä oli ollut toinen mies kirjoittamassa. Samasta asiasta, mistä minä en saanut kuin kolme riviä, teki hän yksitoista ja oli osannut lisätä pienen yleishyödyllisen neuvonkin. Milloinko minä voisin sellaisen kätevyuden saavuttaa? Minusta näytti, ett'en voisi

milloinkaan. Ja minua alkoi jo kaduttaa, että olin ruvennut koko puuhaan. Eihän minulla ollut siihen kykyä eikä siitä mitään kokemusta. Ennen vaikka kansakoulunopettajaksi!

Mutta silloin tuli minulle avukseni luonteen ominaisuus, joka sanomalehtimiehille on hyvin suuriarvoinen ja joka pelastaa heidät kaikista pulmista. Me saamme kirjoittaa ja me totummekin kirjoittamaan asioista, joita emme ollenkaan ymmärrä ja joista ei meillä ole etäisintäkään käsitystä. Ja minä päätin kuin päätinkin ottaa vastaan viran, jonka toimittamisesta minulla ei ollut aavistustakaan. Saisinhan käydä edes Helsingissä, jos ei muuta.

Ja kohta joulunpyhäin jälkeen—taisi olla vuonna 1881—läksin minä »omalla hevosella» ajamaan pääkaupunkia kohti. Eihän se ollut mitään sanomalehtimiehen kyytiä. Mutta enhän minä vielä ollutkaan mikään sanomalehtimies, en totta tosiaan ollutkaan.

II

»SUURI SUOMALAINEN JA ENSIMÄISET TEHTÄVÄNI SANOMALEHTIMIEHENÄ

»Päivälehti», n:o 256, 3 p:nä marraskuuta 1893.

»Suuri Suomalainen» oli siihen aikaan pääkaupungin ainoa suomenkielinen sanomalehti ja oli ollut jo kauvan, kuinka kauvan lienee ollutkaan. Se oli yhtä vakava kuin vanhakin. Vaikk'ei silloin vielä ollutkaan »nuoria» eikä »vanhoja», niin kutsuivat sitä kaikki »vanhaksi» suomalaiseksi. »Se vanha Suomalainen», se oli samaa kuin se rakas, se hyvä, se taattu, se vankka j.n.e. Ja sillä oli paljon ystäviä, jotka sydämmestään antoivat anteeksi kaikki sen viat ja puutteet.

Nykyajan kannalta katsottuna niitä olisi noita puutteita ollut paljonkin, mutta silloin niitä tuskin huomattiin, sillä »Päivälehti» ei vielä ollut korottanut yleisön vaatimuksia suomenkielisen sanomalehden suhteen eikä puolueen arvo sallinut verrata sitä ruotsinkielisiin, jotka olivat ajanmukaisemmin toimitetut.

Aivan äskettäin oli lehti tullut jokapäiväiseksi. Ensimmäisenä ylioppilasvuotenani se oli vielä ilmestynyt ainoastaan kolme kertaa viikossa, silloinkin iltapäivällä. Mutta oli ollut Turkin sota ja se on suuri merkkivuosi suomalaisen sanomalehdistön historiassa, sillä siitä alkoi meidän sanomalehdistömme kehitys.

Siitä pitäen alkoi »Suuri Suomalainenkin» kannattaa ja kuulema voittoakin tuottaa, kun pienet osakkeet oli muutettu suuriksi ja suuret osakkeet tulleet lehden omistajiksi.

Me oltiin siis koko poikia, kun meilläkin oli—päivälehti. Ja ilomme oli niin suuri, ett'emme koskaan nurkuneet, vaikka lehti kaupunkitilaaajolle olisi tullutkin vasta klo 12 päivällä. Sillä sehän oli _päivä_lehti ja noudattihan se oikeastaan siinäkin suhteessa vain ohjelmaansa, joka oli silloin ja on vielä nytkin: »kiireeseen ei ole luotu Suomen mies».

Uuden vuoden päivänä itsenään 1882 astuin minä »Suuren Suomalaisen» toimistoon. Saattamassa ja päätoimittajalle esittämässä oli minulla mukana ennen mainittu ystäväni. Me nousimme ensin kivirappuja, sitten tulimme konttorihuoneisiin, joita oli kaksi, ja niiden läpi toimitushuoneisiin, joita oli yksi. Siinä huoneessa oli kaksi suurta hyllyä täynnä sanomalehtiä, nahkasohva ja pyöreä pöytä keskellä lattiaa, jonka äärestä kohosi pikkuinen, harvatukkainen, hermostuneen näköinen mies, jota ystäväni kutsui ristimänimeltään Teotoriksi. Teotori pisti minulle kättä, katsahti sivumennen pukuani, joka ehkä oli liika kansallinen kansallisenkin lehden toimittajan puvuksi, se kun oli kaikkein kotikutoisinta sarkaa, ja käski menemään—kirkkoon.

Kirkossa en ollut käynyt vuosikausiin, Helsingin kirkossa en koskaan. Täytyy tunnustaa, että minua hiukan kummastutti tämä, vaikka tiesinkin, että »Suuri Suomalainen» oli silloin niinkuin on nytkin kirkollismielinen. Vaan luultavasti täällä

on tapana alottaa uusi vuosi kirkossa käymällä, ajattelin, ja sanoa tokaisin jotain sanoakseni: »Lähteekö ne muutkin miehet kirkkoon?»

Teotori purskahti nauramaan, samoin ystäväni ja konttorinainen, ja minä sain tietää, että minun oli mentävä Nikolainkirkon sakaristoon kirkkoherran kuulutuskirjasta kopioimaan vuoden varrella syntyneet, kuolleet, vihityt ja poismuuttaneet.

Mennä Nikolainkirkon sakaristoon! Se oli helpompi sanoa kuin tehdä. Kun minä kirkkoa kiertelin ja kaartelin, niin näytti minusta kuin siinä olisi ollut sakaristoja joka kulmalla. Mutta joka kerta kun yritin sisään, tulin kirkkoon, jossa urut soivat ja väki veisasi. Viimein löysin oikean oven. Minua oli alkanut vähän pelottaa, että jos ne kaikki Helsingin papit ovat siellä sisällä ja minä keskellä kirkkoaikaa tulen heitä maallisilla hommillani häiritsemään, niin saattavat suuttua. Mutta ne ottivat minut hyvin ystävällisesti vastaan, sillä olihan Teotorin lehti teologienkin lehti, ja aukasivat kuulutuskirjansa eteeni, kantoivat tuolin istuakseni ja kastelivat kynänkin. Ja sillä tavalla suoritin minä kuin aika poika ensimmäisen publisistisen koetehtäväni.

Toinen kävi yhtä helposti. Se oli matkustaja- ja laivalistan suomentaminen, jotka jostain, en koskaan saanut selkoa mistä, tulivat toimistoon ruotsinkielisinä.

Sanomalehtimiesurani oli siis avattu, arpa oli heitetty, alani oli löydetty. Enkä minä enää voinut käsittää, kuinka olin kutsumustani epäillyt. Teotori oli vahvistanut minua uskossani.

Kun työn lomassa hänelle ujosti arvelin, että mahtaisiko minulla olla siihen tarvittavia ominaisuuksia, vakuutti hän lohduttavasti, ett'ei hänelläkään ollut sen enempää ollut. Hän sanoi, ett'ei siihen muuta tarvita kuin uutteruutta, sitkeyttä, käden nopeutta ja käsialan selvyyttä, etenkin käsialan selvyyttä. Ja nehän minulla oli—vielä siihen aikaan!—ja mitä puuttui, sen voisin saavuttaa.

Voitte ehkä arvata, ett'eivät askeleeni paljoa painaneet, kun palasin toimistosta asuntooni. Minä olin siis sanomalehtimies, minä kuuluiin »Suuren Suomalaisen» toimitukseen! Jo huomenna saisin nähdä työni painettuna, lukea /minun/ kirjoittamani väkiluvun muutokset, syntyneet, kuolleet, vihityt ja kastetut, lukea /minun/ laivalistani, /minun/ matkustajani!

Painettaisinko ehkä runonikin vielä kerran?

III

TAPAHTUMIA »SUUREN SUOMALAISEN TOIMISTOSSA

»Päivälehti», n:o 261, 9 p:nä marraskuuta.

Niinkuin jo edellä mainitsin, oli meillä pienessä toimistohuoneessa yksi ainoa pyöreä pöytä. Sen ääressä oli meitä kolme miestä, päätoimittaja, ulkomaanosaston toimittaja ja minä. Vaihtamatta sanaakaan pitkään aikaan ratuuttelimme me kukin paperiamme ja menimme työmme toimitettuumme tiehemme. Kaikilla oli määrätty tehtävänsä, minulla kaikista koneellisimmat. Se oli parhaasta päästä vain käännöstyötä, jossa vähänä vaihteluna oli se, kun aina parin viikon kuluttua sain käydä valtuusmiesten kokouksissa. Ulkomaanosaston toimittaja käänsi hänkin ja valitti välistä, että hätäkö niillä on noilla ruotsalaisilla lehdillä, jotka saavat käyttää saksia kaikkeen. Päätoimittajakin teki paljon käännöstyötä tai luki läpi kaikki mitä me muut olimme kääntäneet. Sen lisäksi hän korjaili maaseutukirjeitä ja muita lähetettyjä kirjoituksia, joilla lehti parhaasta päästä täytettiin.

Pääartikkeleita hän kirjoitti harvemmin ja silloinkin suurella vaivalla. Hän puri partaansa ja poltteli paljon, pyyhki välistä pois kaikki, mitä oli kirjoittanut, kirosi haikeasti ja alkoi kaikki uudestaan. Silloin minä en uskaltanut liikahtaakaan, en

hiiskahtaakaan. Hän se myöskin hoiti pikkupolemiikkeja muiden lehtien kanssa ja sitä oli aika paljon, yhtä paljon kuin nytkin. Mutta silloin sitä ei, jumalan kiitos, tarvinnut käydä muita kuin ruotsinmielisiä vastaan. Koko maaseutusanomalehdistön kesken vallitsi vielä rauha ja rakkaus. Vaan ruotsalaiset lehdet, ne ne saivat takkiinsa niin että pölisi.

Näki jo etäältä Teotorista, milloin hän oli hyvällä polemiikkituulella. Hän ei purrut partaansa, ei kiroillut, ei liikahdellut hermostuneesti tuolillaan, vaan veteli tyytyväisen näköisenä viiksiään, tuon tuostakin hymähtäen ja purskahtaen välistä lyhyeen nauruunkin. Eikä hän malttanut pidättäytyä, jo luki meillekin, mitä oli kirjoittanut. Ne olivat lyhyitä, ilkeitä, ivallisia pätkiä, niissä oli sellaisia sanoja kuin »moinen vastustaja», »mutta rehellistä menettelyä emme tosin ole tottuneetkaan siltä taholta odottamaan», »taas uusi todistus liberaalisen puolueen kuulusasta liberaalisuudesta», »/Qvod erat demonstrandum/» y.m.s. Meistä muista se oli tietysti yhtä sukkela ja onnistunutta kuin päätoimittajasta itsestäänkin, sillä olihan hän päätoimittaja. Eikä ainoastaan meistä, mutta nähtävästi kaikista muistakin, sillä kaikki, jotka siihen aikaan kirjoittivat sanomalehtiin, koettivat kirjoittaa niinkuin »Suuri Suomalainen.» Kaikki se, mikä meidän toimistosta kajahti maaseudulle, tuli sieltä monisteltuna takaisin. »Samat sanat, vaikka vähän kovemmin» saatiin lukea kaikissa maaseutulehdissä. Ja luultavasti oli tämä kirjoitustapa kansallista, koska se yhäkin vielä on pysynyt käytännössä

»Suuren Suomalaisen» polemiikeissa, joissa sitä nyt eroituksetta käytetään sekä oman puolueen että vastapuolueen kanssa riidellessä.

Mutta paitse pöytää oli toimistossa sohvakin, nahkasohva, joka erityisistä syistä on mieleeni painunut. Se on näet, niinkuin luonnollista onkin, hyvin likeisessä yhteydessä niiden vieraiden kanssa, jotka tuon tuostakin tulivat »Suuren Suomalaisen» toimitusta tervehtimään. Ja niiden joukossa olivat kaikki meidän nykyiset suuret miehemme. Silloin tosin eivät vielä suuret eikä pienet, vaan siltä väliltä, sillä Snellman eli vielä ja hänen nimensä piti muut varjossaan. He tulivat sinne tavallisesti kerta päivässä uutisia kuulemaan ja keskustelemaan päivän tapahtumista. Niistä en saanut kuitenkaan minä paljon tietää ennen kuin ehkä seuraavan päivän lehdestä, sillä Teotori vapautti minut velvollisuuksistani sanoen: »saat mennä!» Useimmittain oli heillä käsikirjoitustakin mukanaan, sillä ne ne olivat, jotka pääartikkeleita kirjoittivat.

Heitä tuli vanha Yrjö ja hänen veljensä Jaakko. Tuli rehevä, terhakka numeromies K.F.I. ja nopeakielinen, pulloposkinen pankkimies W.E., joka aina puhui ruotsinkieltä, tuli tuo lasisilmäinsä yli katseleva Kangasalan karhu, aina iloinen »Matti» (Antti J.), jolla oli minullekin joku ystävällinen sana sanottavana, ja kirkassilmäinen Suonio, joka aina pisti kättä minullekin, samoinkuin puolueen ainoa kenraalikin. Puolueen ainoata luutnanttia, joka myöhemmin on astunut näyttämölle, ei vielä siihen aikaan näkynyt.

Ahkeroita vieraita, vaikka vähemmän tervetulleita, olivat valtiopäivämiehet, varsinkin talonpojat, jotka näkyivät katsovan velvollisuudekseen tulla äänenkannattajaansa tervehtimään. Heitä tuli pitkin päivää, kiireisimpänäkin työ-aikana, ja he istuivat kauvan ja tupakoivat paljon niinkuin olisivat olleet omassa tuvassaan. Ja vasta sitten, kun oli kahlattu läpi kaikki maan asiat ja kaikki kansan toivomukset, tuli oikea asia esille: »miksi ei minun lausuntoani ole otettu lehteen?»—»Jaa, niin, en minä tiedä... minä kysyn referentiltä,» oli toimittajan tavallinen vastaus. Vaan ukot tiesivät, millaista se oli tuo referentiltä kysyminen ja vääntivät melkein jok'ikinen povitaskustaan paksun paperipinkan, jossa oli heidän lausuntonsa kirjoitettuna. Niitä kutsuttiin toimittajain kesken »vaalisaarnoiksi» ja melkein poikkeuksetta saivat ne vaeltaa kaappiin, josta ne sitten kesemmällä, kun sattui puutetta paremmasta käsikirjoituksesta, pääsivät julkisuuteen.

Tuo alituinen edusmiesten tulva olisi voinut panna kovahermoisemmankin miehen kärsivällisyyden koetukselle, kuin mitä oli »Suuren Suomalaisen» toimittaja. Ja täytyi minun ihmetellä, kuinka kärsivällisesti hän osasi tätä yleisöään palvella. Oven käydessä ja raskaiden askelien junnahdellessa etuhuoneessa, hän kimmahdi tuoliltaan, raastoi tukkaansa ja huokasi epätoivoisena: »Jo taas!» Mutta kun tulija seiso i selän takana, millä hellyydellä, millä sydämmellisyydellä hän osasikaan ottaa häntä vastaan ja millä maltilla kuunnella loppumattomia laverruksia! Ja tuskin oli yksi poistunut ja hän

saanut kuivuneen kynänsä taas käymään, kun tuli toinen ja kolmas ja samat jutut alkoivat uudelleen.

Eivätkä ne kuitenkaan ne olleet toimituksen pahimpia vitsauksia.

Kuka meistä ei muistaisi Sipi-vainajata, jolla on niin suuret ansiot kansanrunoutemme rikastuttamisessa ja jonka sanotaan kielemmekin tutkimista rikastuttaneen! Mutta monien ominaisuuksiensa ohessa oli hänellä sekin, että hän tahtoi olla runoilija ja publisisti ja saada kumpaisenakin esiintyä. Ollen »Suuren Suomalaisen» entisiä toimittajia, tahtoi hän edelleenkin sen palstat käytettäväkseen. Ja hän saikin. Sai ensin runojansa ja sittemmin proosaansa varten. Muistan edellisistä muutaman ulkoakin. Se oli kirjoitettu erään rautatiejuhlan johdosta eikä ole hullumpia, vaikka sitä semmoisena siihen aikaan naurettiin. Kun rautatiejuhlat ovat tätä nykyä päivänkysymyksiä, panen sen tähän. Se on näin kuuluva:

Nytpä Suomi suloin iloitse,
Sekä riemuin riemuele,
Kun olet vyötty riennon vyöllä.
Riennon rintaseppeleillä,
Suomen riennon rintavöillä
Kansan kunniasiteillä!

Riennon on juhla joutununna,
Riennon on aurinko ylennyt,
Riennon on aika auvennunna,

Riennon on ikä alettu.

Riennon on ikä ikuinen,
Riennon on päivä päättymätön.
Siis Suomi suloin iloitse,
Sekä riemuin riemuele,
Terve tiemme, terve työmme,
Terve vyömme ja väkemme!

Se oli runoa. Ja proosassa oli silloin tällöin monen palstan pituisia polemiikkeja ruotsinmielisiä vastaan. En niitä kuitenkaan koskaan lukenut enkä kuullut muidenkaan lukeneen. Erään kerran oli kuitenkin hänen kirjoituksensa varustettu esipuheella: »Emme ole tahtoneet kieltää sijaa seuraavalta sepustukselta, josta kirjoittaja itse vastatkoon.» Oikeampi olisi ollut sanoa: emme ole /uskaltaneet/ j.n.e. sillä nämä kirjoitukset pakotettiin pakottamalla lehteen. Ei tosin painolain nojalla, mutta lain, joka oli sitä paljokaampi, niinkuin kohta tulen kertomaan.

Kuulin jo ennen toimitukseen tuloani olleen pienempiä otteita »Suuren Suomalaisen» toimistossa. Ne olivat päättyneet siten, että Sipi miehissä työnnettiin ulos ja hänen kirjoituksensa paperikoriin. Mutta vuosi vuodelta tuli hän yhä rohkeammaksi. Hänestä kerrankin päästääkseen otettiin nyt tuo runo lehteen. Sitä ei kuitenkaan olisi pitänyt tehdä, sillä vaatimukset siitä vaan suurenivat. Isolla kiljunnalla ja hampaitten hionnalla sai hän aikaan sen, että hänen polemiikkinsakin tuli lehteen, mutta varustettuna yllä mainitulla esipuheella. Vaan siitä oli

seurauksena tapaus, joka luultavasti on ainoa laatuaan meidän sanomalehdistömme historiassa.

Sen jälkeisenä päivänä kuin kirjoitus oli ollut lehdessä julaistuna, istuttiin »Suuren Suomalaisen» toimistossa suljettujen ovien takana, sillä jo ennen toimitustunnin alkamista oli Sipi käynyt Teotoria tapaamassa. Pieninkin risahdus konttorissa sai meidät työstämme lakkaamaan ja kuuntelemaan. Jo kuului tuttu änkyttävä ääni kysyvän, onko toimittaja tavattavissa. Konttorinainen vastaa niinkuin oli neuvottu, ett'ei toimittaja ole tavattavissa. Mutta samassa tarttuu käsi lukkoon. Teotori tarttuu toiselta puolelta. Molemmat vääntävät voimiensa takaa, voitto on epätietoinen ja me seuraamme suurella jännityksellä tapahtumien kehitystä.—»Aukase!» kähisee ääni oven takana.—»Aukase, riivattu!» kähisee sama ääni uudelleen. Mutta Teotori ei aukase. Kolmatta kertaa ei ääni enää kähähdäkään, vaan sen sijaan lentää ovi auki kauhealla pamahduksella, sisään syöksyy ensin ojennettu petolinnun koura, sitten toinen samanlainen koura, pieni pää, piippoparta, pörrötukka ja tulta hehkuvat silmät. Hirviö parkuu, kiljuu, syleksii ja karkaa Teotorin tukkaan, partaan, kaulukseen, ja pienessä kammarissa syntyy taistelu elämästä ja kuolemasta. Iskut, temmellykset, käännähdykset ja pyörähdykset ovat niin nopeat, että meidän on turha koettaakaan saada sormiamme väliin. Mutta yhtäkkiä tekee Teotori jonkun sukkelan käsitempun ja hänen vastustajansa lentää selälleen nahkasohvalle, samalla kun Teotori omia karvojaan põlisten

pelastuu ovesta ulos. Vaan nähdessään saaliin käsistään päässeen joutuu hänen vainoojansa voimattoman kiukkukohtauksen valtaan, ja kuin pahankurinen lapsi—ja lapsihan hän oikeastaan olikin—heitäkse hän sohvalle pitkäkseen ja alkaa potkia jaloillaan, potkii rikki sohvan selustimen, särkee tuolin ulkomaanosaston toimittajan alta, kaataa kerta romauksella koko toimituspöydän, josta paperit ja kirjat lentävät hajalleen ja muste vuotaa lattiata pitkin. Mutta nyt on tullut meidän vuoromme, me tartumme villikkoa niskaan ja ohjaamme hänet ulos, jonne hän nyt siivosti lähtee, saatuaan sydämmensä puretuksi.

Mutta mistä on Sipi niin silmittömästi suuttunut? Sen hän selittää huomenna tullessaan katuvaisena tekoaan anteeksi pyytämään. Hänen kirjoituksensa olisi pitänyt panna pääartikkelin paikalle, tai ainakin olla sitä varustamatta häntä halventavalla esipuheella.

Teotori antoi tietysti anteeksi ja lisäsi tähän lahjaansa kymmenmarkkasen pyydettyä tekijäpalkkiota, kuitenkin sillä pisteliäällä huomautuksella, ett'ei hän tule /lehteä/ velkomaan maksetusta summasta.

IV

»SUUREN SUOMALAISEN PÄÄTOIMITTAJA

»Päivälehti», n:o 267, 16 p:nä marraskuuta 1893.

Saammehan me sanomalehtimiehet tehdä pientä pilaa toisistamme, mutta me sen kuitenkin kaikista parhaiten tiedämme, mitkä vastukset meillä on voitettavina ja kuinka työmme on vaivaloista ja kiittämätöntä. Sanomalehden päätoimittajan asema on melkein kuin teatterin johtajan. Koko koneisto, koko tuo loistava aparatti, joka yleisön silmiä häikäsee, on tavallisesti yhden miehen miettimä ja järjestämä, mutta kun yleisö taputtaa käsiään ja huutaa hyvä-huutoja näyttelijöille tai kirjailijoille, unohtuu melkein säännöllisesti se mies, jonka ansio on suurin. Ei muisteta, että ne, jotka saavat näyttämöllä esiintyä, taikka käyttävät päätoimittajan hiellä ja vaivalla vuosikausia hoitamaa lehteä lahjojensa ja mielipiteittensä esille tuomiseksi, ovat tulleet siihen tilaisuuteen ainoastaan siten, että on ollut se sitkeä mies, joka heitä kaikkia n.s. on selässään kantanut ja joka on tarjonnut niskansa heidän astinlaudakseen. Teatterin johtaja on vielä vähän onnellisemmassa asemassa kuin sanomalehtimies, hän saattaa silloin tällöin tulla esiin huudetuksi ja saada siis edes rahtusenkaan sitä julkista tunnustusta osakseen, joka kuitenkin

kaikille kuolevaisille on niin tervetullut.

Mutta missä saisi sanomalehtimies tällaisen tunnustuksen? Omassa lehdessäänkö? Kiittäköön onneaan, jos ei häntä painolain nojalla aivan usein vaadita julkaisemaan hänen kimppuunsa käyviä kirjoituksia, jos ei häntä pakoteta painattamaan oikeuden päätöksiä painojutuissa, joissa hän on sattunut joutumaan tappiolle! Muissa lehdissäkö? Milloin olette nähneet, että edes samanmielinenkään sanomalehti, puhumattakaan toiseen leiriin tai puolue ryhmään kuuluvista, olisi antanut virkaveljelleen mitään mieskohtaista tunnustusta. Sopii katsoa onnen sattumaksi, jos sanomalehtimies elää esim. viidenkymmenen ikään ja hänen ystäviensä ja hänen lehtensä suosijain päähän pistää viettää joku pieni juhlanan hänen kunniaukseen.

Nämä mietteet ovat johtuneet mieleeni ajatellessani mitä kiitosta »Suuren Suomalaisen» toimittaja on saanut kaikesta siitä työstä, jota hän asiansa hyväksi on vuosikausien kuluessa suorittanut.

Varsinaisena kirjailijana hänen merkityksensä ei, niinkuin ennen jo olen huomauttanut, liene ollut aivan suuri. Mutta lehtensä luoja, sen johtajana ja kannattajana oli hänen elämäntyönsä arvokkaimpia semmoisten töiden joukossa.

Kun työt toimistossa joksikuksi hetkeksi olivat loppuneet, kertoi hän siitä minullekin hiukkasan. Hyvin ymmärrettävällä tyytyväisyyden tunteella katseli hän ympäristöön, joka, vaikkakin vaatimaton nykyisiin oloihin nähden, oli kuin

tehdasliikettä nurkkasuuutarin työhön nähden, kun muistaa, millaista se oli lehteä alotettaessa ollut.

Päätoimittaja oli näet siihen aikaan paitse paria kolmea latojaa ainoa varsinainen työmies lehdessään. Hän oli päätoimittaja ja aputoimittaja, referentti ja ulkomaanosaston toimittaja, sai itse suomentaa novellit ja lukea korrehtuurin, oli taloudenhoitaja, ilmoitusten vastaanottaja ja konttorineiti. Sama huone oli sekä toimituksen että konttorin. Ja palkka siitä kaikesta? Sitä en koskaan tullut kysyneeksi, mutta minun on syytä otaksua, että siinä summassa numerot jäivät katselemaan jällelleen päin ja että se, mikä puuttui nolliä, sen sai asian innostama mielikuvitus lisätä omasta varastostaan. Ja moni kansallinen työ se on tainnut saadakin leikata kuponkejaan tällaisen pääoman koroista!

Mutta ei se minusta kuitenkaan tuntunut niin kunnioitusta herättävältä kuin eräs toinen seikka: tuo äsken mainitsemani sanomalehtimiehen asema.

Oli kai sitä jo siihen aikaan kulunut kymmenkunta vuotta siitä kuin »Suuren Suomalaisen» toimittaja astui toimeensa. Olinhan minäkin lehteä ahkerasti lukenut ainakin viisi vuotta, mutta jos joku olisi kysynyt, kuka lehteä toimitti, niin olisin vastannut: »Toimitus». Se oli näet »Toimitus», joka allekirjoitti tilausilmoitukset eikä kenenkään yksityisen nimeä näkynyt ensi sivulla, artikkeleissä oli harvoin mitään nimimerkkiä, mutta jos joskus olikin, oli se jonkun toisen kuin toimittajan, jonkun tunnetun suuruuden, jonka takaa pientä, jokapäiväisen työn tekijää ei näkynyt. Kun puolue julkisuudessa esiintyi,

kun sen huomattuja miehiä huudettiin esille ja kiitoksella ja kunnialla mainittiin, ei Teotoria koskaan mainittu. Hän istui pöytänsä ääressä ja teki näkymätöntä työtään, hän revideerasi lehteään ja laitteli sitä painokuntoon, uhraten aikansa siihen niin kokonaan, että kieltäysi vastaanottamasta tarjottuja valtiopäivämiestoimiakin. Tuo pieni, välistä kärtyisä ja hermostunut herra, hän oli siis se sitkeä puolueen selkäranka, joka kannatti sen päätkin. Sillä mitä olisi puolue ollut ilman äänenkannattajaansa?

Rakkaus lehteensä näytti olevan hänen ainoa intohimonsa. Eikä se kumma olekaan, kun muistaa, että lehti pienestä nenäliinasta oli hänen silmäinsä alla kasvanut koko suureksi lakanaksi. Ja kasvanut kaikellaisten vastusten, vaarainkin uhatessa. Monta kertaa oli hän luullut tämän lapsensa kuolintautia sairastavan. Ainakin muut sitä luulottelivat ja päivittelivät. Vaan hän ei menettänyt toivoaan. Hän vähensi menoja, oli varovainen lehteä laajentaissaan, kiristi omaa ja lehtensä suolivyötä, sai jotakuinkin tulot ja menot sopimaan päällekkäin ja näki sitten vähitellen menettelynsä oikeaksi. Siitä hän puhui välistä, puolusti taktiikkaansa ja sanoi välittämättä kestävänsä kaikki moitteet, joita alkoi jo siihenkin aikaan kuulua. En siihen aikaan oikein ymmärtänyt tuota hänen rakkauttaan sanomalehteensä. Olihan hänen toimensa minusta »virka kuin virka», jonka olisi pitänyt voida kaipauksetta vaihtaa johonkin parempaan, jos sellainen olisi ollut tarjona. Sitten, kun itsekkin vähän olen tämmöistä työtä koettanut,

tiedän, että voimakkaimpia sanomalehtimiehen tunteita on hänen kiintymisensä siihen lehteen, jonka hän on luonut ja nostanut jaloilleen.

Näistä ynnä muista samantapaisista asioista keskustellessamme innostui Teotori välistä puhumaan tulevaisuudenkin toiveistaan. Silloin tuo kuivan proosan mies tuli runoilijaksi. Hänen mielikuvituksensa alkoi lihoitella suurissa kuusi- ja kahdeksanpaltaisissa numeroissa, hän näki lehden oman rakennuksen kohoavan silmäinsä edessä, näki pitkän rivin huoneita, joissa kymmenet kynät yht'aikaa tekivät kuumeentapaista työtä, näki kansan parhaat tulevat kirjailijat kantavan käsikirjoituksia »Suuren Suomalaisen» toimistoon, näki suuret vararahastot kasvavan vastaisten kilpailijain varalle —eikä hän siinä liene aivan suuresti erehtynytään. Minä en ole enää hänen lehtensä ihailijoita. Mutta kun ajattelen, että hänen haaveensa olisivat olleet turhat, niin täytyy kuitenkin tunnustaa, että se Teotorin itsensä vuoksi olisi minua säällittänyt.

V

MITÄ »SUURI SUOMALAINEN» SISÄLSI

»Päivälehti», n:o 275, 25 p:nä marraskuuta 1893.

Kun selailee sen aikuisia »Suuren Suomalaisen» numeroita ja vertailee niiden kokoa ja sisältöä nykyisiin suomenkielisiin sanomalehtiin, niin täytyy kummastellen kysyä, onko todellakin mahdollista, että aika on siihen määrin tälläkin alalla edistynyt kuin mitä se on tehnyt. Harva se maaseutulehti, joka ei nyt näyttäisi vilkkaammin ja keveämmin toimitetulta kuin pääkaupungin sen aikuinen suurin suomalainen sanomalehti.

Ensiksikin jo pelkkään ulkomuotoon nähden. Vaikka saattaa olla erimieliä siitä, kumpi on parempi, vaikuttaa minun mielestäni kuitenkin hauskasti sellainen lehti, jossa on paljon ilmoituksia ja jossa ilmoitukset alkavat ensi sivulta. Suurin osa lukijoista ei kyllä katsahdakaan ilmoituksiin, mutta sittenkin hän kaipaisi ilmoituksia, jos niitä ei olisi. Se on sama vaikutus, jonka tuntee, kun menee johonkin juhlatilaisuuteen. Jos ei väkeä seiso portin ulkopuolella ja tungeskele käytävissä, vaan molemmat ovat tyhjä, saa olla varma siitä, että sisässäkin on vähän väkeä. Vaan jos juhlasalin edustalla seisoo pitkät rivit ajureita odottamassa, jos sanomalehtien myyjät ja kaikellaiset pikkukauppiat kovalla äänellä kuuluttavat

tavaroitaan ohikulkeville, niin syntyy heti se tunne, että sali on väkeä täynnä ja että siellä tarjotaan sellaista, jota kannattaa kuunnella, ja niin tekee mieli mennä sisään.

Toisestakin syystä tervehtii sanomalehden ystävä mielihyvällä lehtensä lisääntyviä ilmoituspalstoja. Hän tietää, että tulot perustuvat melkein yksinomaan ilmoituksiin ja että kuta suuremmat ne ovat, sitä enemmän ja sitä parempaa lukemista lehti voi tarjota. »Suuri Suomalainen» ei siihen aikaan sisältänyt ilmoituksia kuin vähäisen murtoman siitä, mitä suomalaisissa lehdissä nyt nähdään. Ensi sivulla niitä ei ollut ollenkaan ja hyvä jos neljäskään täyttyi. Mutta lienevät ne kuitenkin riittäneet yhdessä tilausrahan kanssa korvaamaan niitä kustannuksia, joita lehden painatus ja sisältö vaati.

Sisältö ei muuten liene vaatinut kovin paljoa yllä sen mitä varsinaisiin toimituspaikkoihin meni. Sillä siihen aikaan katsoivat sekä varsinaiset että satunnaiset maaseutukirjeenvaihtajat kunniaksi, jos saivat kyhäyksensä lehteen, ja olivat yllin kyllin palkitut, jos heille annettiin lehti ilmaiseksi ja korvattiin postimaksut, joka ei kuitenkaan sekään aina tapahtunut. Pääartikkeleita ei ollut paljon sellaisia, jotka olisivat lehden kulunkiarvioita rasittaneet, novellin kirjoittajat olivat vaatimuksissaan kohtuulliset eivätkä saaneet sivulta enempiä kuin kääntäjätäkään. Kotimaisia sähkösanomia ei ollut tapana siihen aikaan vaatia, ja jos sellainen joskus sattumalta olisi tullutkin, olisi se ollut aivan outo ilmestys. Uutiset virastoista, jotka nyt tulevat niin suunnattoman kalliiksi, käänsin

minä ruotsalaisista lehdistä. Ja jos minä saisin olla määräämässä, niin kääntäisin ne vieläkin, sillä minä en todellakaan voi käsittää, mikä tappio siitä olisi maailmalle, jos se saisi tiedon virallisista nimityksistä tai semmoisista—päivää myöhemmin. Mutta katselkaamme vertailun vuoksi mitä sen aikuinen suomalainen päivälehti sisälsi nykyisiin nähden.

Kuinka vakavaa se sentään oli tuo vanha aika ja kuinka vakavia silloiset pääkirjoitukset! Lehden ensimmäinen sivu oli kuin kirkon pääty, josta sisään astuessaan teki melkein mieli hattunsa päästä reväistä. Pääkirjoituksessa oli harvoin mitään otsikkoa, ja jos mieli saada sen sisällöstä aavistusta, täytyi lukea se alusta loppuun. Se sisälsi tavallisimmasti kieliasioita, käsitteli sitä eri kannoilta, raskaasti, harvoin pisteliäästi. Taikka keskusteltiin kouluasioista, latinan tarpeellisuudesta, eri opinaineista y.m.s. Oli myöskin pitkiä esitelmiä rautatierakennuksista, elinkeinoasioista, kaskenpoltosta ja muista sellaisista, joita melkein kaikkia jatkettiin seuraavassa ja sitä seuraavassa numerossa. Uskonnollisiakin asioita kosketeltiin, mutta rauhallisesti ja intohimottomasti, sillä kukaan ei ollut vielä keksinyt ruveta epäilemään tunnustuskirjain oppia. Raittius-asia ei vielä nostanut päätäänkään ja naiskysymys oli tuntematon suuruus. Puuttui siis melkein kaikki päivän polttavat kysymykset eivätkä sanomalehtimiehet vielä olleet keksineet ruveta niitä itse laatimaan.

Kirjalliset kysymykset puuttuivat nekin, enkä muista, olisiko koko sinä vuonna, kun minä olin »Suuren Suomalaisen»

toimituksessa osallisena, siinä ollut ainoatakaan kirja-arvostelua. Se ei kuitenkaan ollut toimituksen vika, vaan kirjailijain, jotka loistivat poissa-olollaan. Taidetta jo silloin oli ja lienee ollut näyttelyjäkin, mutta ne olivat asioita, joiden ei katsottu suurta suomalaista yleisöä liikuttavan. Ehkä se olikin niin, sillä eihän taide vielä ollut tullut »kansalliseksi». Gallénista ei vielä ollut aavistustakaan ja Järnefeltkin vasta alottelihe. Hän oli kerran jättänyt taideyhdistyksen oppilaskilpailuun joitakuuta harjoitelmia. Maexmontan sai kuitenkin palkinnon ja Järnefeltille annettiin vaan se naiivi tunnustus, että hänellä »on taipumusta taiteilijaksi».

Musiikki laiminlyötiin kokonaan, mutta teatteri s.o. kansallinen teatteri oli ainoa, jota varten oli palkattu varsinainen arvostelija. Hän kävi tavallisesti vain ensi-illoissa, ja muista näyttännöistä kirjoitti kuka sattui. Kerran kirjoitin minäkin, mutta ei olisi pitänyt kirjoittaa kertaakaan, sillä siitä oli hyvin ikävät seuraukset. Siihen aikaan oli teatterissa kaksi »tähteä», jotka eivät tahtoneet sopia samalla taivaalla paistamaan. Tähti X. oli yleisön suosikki, tähti Y. ei ollut sitä yhtä suuressa määrin. Arvostelu pani X:n aina ensisijaan ja Y:n toiseen. Eräänä juhlanäytäntö-iltana, kun he molemmat esiytyivät, ei varsinainen arvostelija voinut olla saapuvilla ja minut lähetettiin v.t.:ksi. Minun päähäni pisti kerran panna Y:kin etusijaan ja tein sen sitä suuremmalla mielihyvällä, kun vähän vainusin, että isäntäväkeni ei olisi ollut tästä tunnustuksesta pahoillaan. Mielenosoitukseni panin toimeen siten, että kirjoitin melkein näin: »Sittenkun neiti

X. oli esiintynyt pienellä runolla, astui neiti Y. näyttämölle ja lausui tunnetulla etevällä ja pontevalla tavallaan... (sen ja sen runon)... ja sai palkkioksi innokkaat suosionosoitukset.» Tarkoittamani pistos oli nyt siinä, että kun neiti X. mainittiin vain sivulauseessa, neiti Y:n nimi pantiin päälauseeseen ja hänen nimensä harvennettiin. Ja pistos tuntui, siitä oli syntynyt teatterissa seuraavana päivänä sellainen rähäkkä, sellaista itkua ja hammasten kiristystä, ett'ei ennen vertaista. Neiti X. oli uhannut, että jos häntä näin ylenkatseellisesti kohdellaan, hän jättää koko kansallisen näyttämön ja menee joko ruotsalaiseen teatteriin tai perustaa—oman seurueensa. Vaara kuitenkin sillä kertaa vältettiin siten, että varsinainen arvostelija pesi kätensä ja että minulle ei enää sen jälkeen uskottu arkaluontoista tehtävää.

Niinkuin ylläolevasta näkyy, ei siis sen aikuisissa lehdissä ollut läheskään sitä mehua mikä on nykyisissä. Se oli sitä »katajaisen kansallisuuden» aikaa ja ainoastaan harvoin oli katajassa tervaa. Mistä se olisi leimu syntynytkään, mistä olisi saatu suuret paloartikkeli-otsikot ja muut mielenkiihottimet! Ei niitä kaivattukaan. Oltiin vaan tyytyväiset »vakavaan henkiseen ravintoon» eikä kaivattu tuota »pienten tietojen» eikä viivan alusten jälkiruokaa, jota nyt ei saa puuttua. Jos silloin tällöin saatiin joku »kaikenlainen», ei enempää pyydetty.

Mutta väärin olisi kuitenkin sanoa, ett'ei lehdessä olisi ollut hauskaakin lukemista. Jo silloin kirjoitettiin »Helsingin kirjeitä». Ja silloinkun sellainen ilmaantui, oli kuin pieni juhlapäivä keskellä viikkoa—keskiviikkona. »Matti» oli muuten

sama »Matti» silloin kuin nytkin, se sama laajasuinen, leveän leikillinen kynäniekka. Kun kirjoitti totisesti, oli puheena avunkeräys jonkun kansallisen asian hyväksi, etukädessä teatterin. Kun laski leikkiä, oli hampaissa »Hämäläinen», jonka »mätäkuun oireet» olivat seisovana sukkeluutena. Kun suuttui tai tahtoi pistää purevata pilkkaa, sai olla varma siitä, että »Dagblad» oli jotakin »vääreennylyt», »uskotellut yleisölleen» »tunnettuun tapaansa» t.m.s. Se oli lukijoista hauskaa ottelua ja »Matti» meistä tietysti aina piti puolensa ja muut saivat takkiinsa. Olimme täydellisesti samaa mieltä hänen kanssaan esim. silloinkin, kun hän ehdotti, että »Herää Suomi» otettaisiin suomalaiseksi kansallislauluksi »Maamme»-laulun asemasta. »Matti» ei ollut musikaalinen, mutta emme mekään. Ja kauvan me kummasteltiin sitä, miksi »Maamme» laulua yhä vaan laulettiin.

VI

KAKSI LÄHETYSTÖÄ

»Päivälehti», n:o 286, 8 p:nä joulukuuta 1893.

Siihen aikaan, jota nämä muistelmani tähän saakka ovat käsitelleet, oli jonkunlainen seisauksen tai odotuksen aika. Suomalaisuus oli sekä valtiopäivillä että sanomalehdistössä — ja muuallahan sillä ei ollut sananvaltaa— ponnistanut ponnistettavansa. Edellisen ajan suurille miehille oli pidetty riemu- ja hyvästijuhlat heidän töittensä kiitokseksi, hedelmät olivat aivan kypsymäisillään ja johan oli esim. ylioppilaskunnassa saavutettu voitto suomalaisuudelle, mutta koulukysymys ja kieliasia eivät vielä olleet ratkaistut. Eikä ollut vielä hallituksessakaan suomenmielisiä miehiä, muista korkeista viroista puhumattakaan. Mutta kirves oli jo puun juurelle pantu. Pantu useammassa kuin yhdessä suhteessa. Sillä pian ratkaistiin kouluasia ja pian saatiin senaattiinkin suomenmielinen mies. Oli myöskin muuttunut maan korkein hallitusmies. Uusi aika oli kaikin puolin tulossa ja vaikkei »uusista aatteista» vielä tiedettykään, kytivät ne kuitenkin jo mielissä. Alkoipa jo silloin tällöin kuulua niitä ääniä venäläisissä lehdissä, jotka sitten kymmenen vuoden kuluessa kasvoivat jokapäiväiseksi konsertiksi.

Kerron tässä muutamista ilmiöistä, jotka jossain suhteessa ovat tätä väli-aikaa kuvaavia.

Alussa sitä vuotta, jolloin tulin »Suuren Suomalaisen» toimitukseen, suoritettiin sen ja sen vastustajan »Helsingfors Dagbladin» välillä omituinen kynäsota, jonka mieleen johtaminen ehkä huvittaa niitä, jotka eivät vielä siihen aikaan seuranneet sanomalehtiä ja kotimaista politiikkaa.

Koulu-asia ratkaistiin yht'äkkiä ja voitettiin se vastustus, jota kansan sivistyspyrinnöille oli vuosikymmenien ketäissä pantu. Se ei tietysti ollut mieleen »Dagbladille», jonka vuoksi tämä tapaus ja sen yhteydessä olevat seikat olivat saatettavat niin epäedulliseen valoon kuin mahdollista. Siihen ilmaantuikin hyvä tilaisuus, kun kuului, että Etelä-Hämeestä olisi tulossa lähetystö talonpoikia toivottamaan kenraalikuvernöörille onnea venäläisen uuden vuoden päivänä ja samalla kiittämään häntä koulu-asian onnellisesta ratkaisusta. H.D. kertoi tämän uutisen suuritekoisessa pääartikkelissa ja otti sitä omalta kannaltaan valaistakseen. Kun kielikysymys koulu-asiassa oli myöskin latinakysymys, kysyi lehti pisteliäästi, olivatko lähetystön jäsenet niin selvillä latinan ihmeitä tekevästä vaikutuksesta, että he lähtivät liikkeelle kiittämään kenraalikuvernööriä sen vaaran onnellisesta torjumisesta, josta latinan opetus nyt oli pelastunut? Mutta jos ei siitä ollut tarkoitus kiittää, niin mistä sitten? Siitäkö, että kun hallitus muka oli asiata niin viivyttänyt, kenraalikuvernööri oli ajoissa joutunut hätään? Ja siitäkö, että hänen ylhäisyytensä oli ehdottanut, että jos senaatin ehdottamat latinattomat pohjakoulut saataisiin aikaan, venäjänkieli sen sijaan tulisi ensimmäiseksi vieraaksi kieleksi? Lehden mielestä

oli kuitenkin sekä senaatti että kenraalikuvernööri ehdottanut uusia suomalaisia kouluja. Sentähden ei kenraalikuvernöörin kiittäminen ollut ollenkaan paikallaan, koska sen kautta tulisi näyttämään siltä kuin olisi jotain saatu aikaan senaatin tahtoa vastaan.

Lieneekö lähetystöllä alussa ollut niitä tarkoituksia, joista H.D. oli tietävinään, eivät ne ainakaan tulleet näkyviin, sittenkun lähetystö saapui. »Suuri Suomalainen» vastasi kuitenkin hyvin ankarasti heidän puolestaan. Parissa kirjoituksessa löylytti se aika tavalla vastustajaansa ja huomautti m.m. siitä omituisuudesta, että H D. näkyy katsovan jokaista kiitollisuuden osoitusta hallitukselle loukkaukseksi senaattia kohtaan. Eikä ollutkaan kuulema muuta tarkoitusta kuin antaa adressi keisarille, kenraalikuvernöörin osallisuudesta koulu-asian ratkaisemiseen ei siinä ollut mitään mainittu.

Lähetystö, joka tietääkseni on ainoa laatuaan—ei sellaisia ole ainakaan sittemmin kuulunut liikkuviksi—tulikin ja jätti paperinsa kenraalikuvernöörin kansliaan, koska hänen ylh. terveydellisistä syistä oli estetty sitä vastaanottamasta. Mutta »Suuressa Suomalaisessa» kerrottiin sitten, että sen Helsingin asemalle saapuessa oli ollut urkkijoita, jotka olivat tiedustelleet niiden miesten nimiä, jotka siihen kuuluivat. Lienevätkö saaneet ne selville, en tiedä, mutta ei niitä ainakaan julkisuudessa näkynyt mainittuina.

Oli samana talvena toinenkin omituinen lähetystö tänne tulossa, vaikka se saatiin ajoissa estetyksi. Se on kenties

hullunkurisimpia ilmiöitä meidän julkisen elämämme taivaalla. Oli silloin valtiopäivät täällä istumassa ja niiden ratkaistavana oli tuo paljon mieliä kiihottanut kysymys Ouluun rakennettavan rautatien suunnasta. Kuten tunnettu voittivat rantaradan puolustajat ja Kuopion rautatien tahtajat joutuivat tappiolle. Olisi epäilemättä niillä, jotka siihen aikaan olivat osallisina näiden asiain ratkaisemisessa, monta kuvaavaa juttua kerrottavana sen aikuisista valtiopäivä-interiööreistä. On ainakin yksi tullut minunkin tietooni. Niinpä kerrotaan muutamasta Etelä-Savon edusmiehestä, että hän äänesti—Oulun rataa. Millä perusteella? Hän oli ensikertalainen, ja herrain päiville lähtiessään hyvin huolissaan siitä, miten olla, kuin eleä. Meni sitten ennen lähtöään kysymään neuvoja rovastiltaan. Rovasti tiesi neuvon: »Kyllä sinä siellä toimeen tulet», lohdutti hän, »kun kuuntelet sitä miestä, joka kaikki tietää. Mene aina Meurmanin luo, kysy häneltä ja tee niinkuin hän käskee.»—»Kiitoksia, herra rovasti, kyllä minä koetan parastani.» Tuli sitten rautatie-asia säätyyn. Oli paha pulma edessä, kun säädyssä lausuttiin niin monenlaisia mielipiteitä, että aivan saattoi mennä pää pyörälle. Mutta Savon mies teki niinkuin teki Meurman: äänesti Oulun rataa.

Hän oli siis oikea esikuva, »Meurmannin miehestä.» Mutta Savon suuri kansa ei ollut ainakaan siihen aikaan vielä tyytyväinen tällaisiin »Meurmannin miehiin» eikä yleensääkään koko eduskuntaan. Kun rautatie oli mennyt sivu Kuopion ja sillirata päätetty rakennettavaksi ennen rittelirataa, joutuivat savolaisten vilkkaat veret kuohuksiin. Ja mitä he tekivät?

Kuuluttivat suuren kokouksen Kuopioon, johon saapui kaikki paikkakunnan johtavat miehet, jopa läänin kuvernöörikin. Ja tässä kokouksessa päättää päätettiin, että lähetystö on pantava toimeen pyytämään ylimääräisiä valtiopäiviä. Näiden valtiopäiväin päätettäväksi esitettäisiin vaan yksi ainoa asia— Savonrata.

Olivat ne aikoja nekin! Eikä siitä ole kulunut kuin kymmenkunta vuotta. Mutta saivat ne silloin kunniansa kuulla nuo paikkakuntansa parasta harrastavat Savon miehet. »Suuri Suomalainenkin» antoi heille niin, että paikat paukkui. Se lähetystö ei saapunut Helsinkiin, mutta kolmen vuoden päästä päätettiin Savon rata rakennettavaksi.

Suurin valtiollinen tapaus tuolta vuodelta oli epäilemättä uusien senaattorien nimitys. Eikä ainoastaan siltä kannalta katsottuna, että hallitukseen tuli suomalaisen puolueen johtaja, mutta niihin periaatteihin nähden, joiden luultiin vaikuttaneen näissä nimityksissä. Nimitetyt miehet olivat näet herättäneet huomiota etupäässä kansan edusmiehinä. Oltiinhan sitä siis hyvällä alulla saada käytäntöön parlamenttaarisia periaatteita ja miks'ei myöskin vastuunalaisia ministeristöjä. Vaan vaikka tästä iloittiin, ei, omituista kyllä, kuitenkaan osattu irtautua omista puoluenäkökannoista. H.D. oli hyvin kylmä ja äreä sitä suomalaisen puolueen miestä kohtaan, joka kahden ruotsinmielisen mukana oli tullut hallitukseen. Hän ei muka ole tarpeeksi maltillinen, ei osaa erottaa koko isänmaan hyötyä puolueensa eduista. »Suuri Suomalainen» puolestaan ei sekään

salannut ajatuksiaan vastapuolueen miehistä.

Mutta vielä edemmä meni eräs maaseutulehti. Nimityksien edellä liikkuvien huhujen johdosta kirjoitti se seuraavan valituksen, jonka S. S. julkaisi: »Toivomme, ett' eivät nuo huhut puhu totta. Sillä silloin taas menisi Suomen kansa epäluottamuksessa tulevaisuutta kohti, joka hiljakkoin jos sarasti kirkkaana aamukoina, kun kerrottiin että muutamia tosisuomenmielisiä miehiä tulisi hallitukseen kutsuttavaksi. Oi, jospa tämän suomalaisen kansan mielialan ja alammaiset toiveet H.K. Majesteettinsa likeisimmät neuvonantajat jalon Hallitsijan eteen kantaisivat! Siitä vuotaisi maallemme runsas onni ja siunaus.»

Ei silloin nähty erittäin kauvas. Nyt ei ainakaan enää pidettäisi sillä niin suurta väliä, mihin puolueeseen kotimaiset hallitusmiehet kuuluisivat, kunhan vaan olisivat kotimaisia.

VII

SANOMALEHTIMIEN

AATTEIDEN PALVELUKSESSA

»Päivälehti», n:o 293, 16 p:nä joulukuuta 1893.

Sanomalehtimiehiä enemmän pelätään kuin rakastetaan. Hyvin usein kuulee heistä sanottavan niinkuin jostain välttämättömästä pahasta: »Niin, no, ne sanomalehtimiehet...» Syyt siihen ovat moninaiset. Virkansa puolesta tulee sanomalehtimies monta kertaa kolahuttaneeksi kovastikin niiden aatteiden ja asiain puolesta, joiden hyväksi hän taistelee. Usein täytyy hänen olla säälimättömämpi kuin tuomarin, vaikka sydäntä kirveleekin. Usein on hänen valtansa hyvinkin rajaton ja väärinhän olisi sanoa, ett'ei hän sitä joskus väärinkin käyttäisi, tai ainakin tulisi tietämättään niin tekemään. Taistelun touhinassa sitäpaitse luonto karkiaa ja sydämmen ja tunteiden hienoimmat säikeet katkeilevat. Sekin lienee osaksi syynä siihen, että sanomalehtimiehiä, niinkuin sanoin, enemmän pelätään kuin rakastetaan. Tiedetään, että tunne harvoin voi tulla kuuloon heidän samoin kuin niin monenlaisessa muussakin julkisessa toiminnassa, jos kerran kylmä järki on toista mieltä.

Kylmä järki!—Sitä valitettavasti täytyy sanomalehtimiehen totella useamminkin kuin itse tahtoisi. Mutta sen viljeleminen taas kehittää skeptisismiä eli kaiken epäilyä tai muodostaa

luonteen arvostelevaksi ja ivalliseksi.

Mutta kuinka voisi oikeastaan muuten ollakaan, kun muistaa, mitä kaikkea yleisö ja lukijakunta vaatii äänenkannattajaltaan. Se ei vaadi siltä ainoastaan selkoa kaikesta siitä, mikä sitä milloinkin huvittaa, mutta myöskin kaikkien niiden aatteiden ajamista, joihin se sattumalta innostuu. Niin on varsinkin pienessä maassa, jossa kaikki aatesuunnat, kansan kerrokset ja ikäluokat eivät jaksaa omaa äänitorvea ylläpitää ja jossa sanomalehtien täytyy niin paljon kuin mahdollista koettaa tyydyttää kaikkia näitä eri suuntia.

Siihen aikaan, kun aloin työskennellä »Suuren Suomalaisen» toimituksessa, eivät nuo n.k. uudet aatteet vielä olleet päässeet päiväjärjestykseen eivätkä niiden ajajat vielä olleet seuroiksi ryhmittyneet. Kokouksia ei ollut hetikään niin paljon kuin tätä nykyä, jolloin niitä on useampia joka ilta ja jolloin niistä täytyy kaikista kertoa. Mutta pian niitä alkoi ilmestyä sekä aatteita että kokouksia.

Ensiksikin tuli naiskysymys ja vaati yleistä huomiota osakseen. Sen ajajat pitivät kokouksia ja lausuivat mielipiteitä. Heidän intonsa oli heidän asiansa nuoruuden intoa ja heidän puheensa sitä hehkui. Siihen saakka oli maailma mennyt niin ja näin, retustellut hitaasti mutta varmasti—turmiotaan kohti. Mutta nyt se oli siitä pelastettava, sen kulku käännettävä uusiin suuntiin ja käännettävä tuossa tuokiossa. Naislyseo, tyttöjen latinan luku, neitosten pääseminen yliopistoon — niistä olisi alotettava yhteiskunnan pelastustyö. Sanomalehtimies

istuu velvollisuutensa mukaisesti kokouksissa ja kuuntelee, innostuu vähä hänkin, kirjoittaa kaiken sen paperille ja toimittaa lehteensä. Jos hän ei sitä tekisi, jos ei hänen kertomuksestaan näkyisi, että hän ajattelee samaa kuin kokouksen enemmistö, tulvaisi jo seuraavana päivänä oikaisuja ja vastalauseita.

Vaan tuskin on asiata valmistamaan asetettu komitea ehtinyt antaa mietintönsä, kun sen esittämien syiden nojalla huomataankin, että naislyseo on sopimaton ja latinan luku tarpeeton. Sitä vastoin kansan tulevan onnen ehto on realisivistyksen levittäminen yhteiskoulujen kautta. Ei siis muuta kuin kynä käteen ja siitä kertomaan samanlaisella lämmöllä kuin edellisestä.

Ei sanomalehtimies kuitenkaan ole oikein ehtinyt tähän aatteeseen perehtyä ja muodostaa siitä »kokemukseen perustettua vakaumusta», ruveta sen puolesta puhumaan muutenkin kuin vaan toisten lausumia mielipiteitä kertomalla, kun näköpiiriin jo ilmaantuu uusi laiva, joka täysin purjein laskee länsimailta Suomen rannikolle ja jota hänen aikaansa seuratakseen täytyy olla satamassa vastaanottamassa. Se on raittiusasia, jonka senkin kokassa kohisee uusi onni isänmaalle. Siitäkin syntyy keskusteluita ja pidetään kokouksia, joista on kerrottava. Ja niin säilytetään taas uusi tehtävä sanomalehtimiehen selkään, ja voi häntä, joll'ei hän heti paikalla ota sitä perille kuljettaakseen! Jos hän pari päivää puhuu muusta, saa hän jo kolmantena lukea nimettömän kirjoituksen jossain toisessa lehdessä, jossa tehdään viittauksia siitä, että hän

vastustaa raittiutta siksi, että itse rakastaa väkijuomia.

Hän nyt ei kuitenkaan vastusta raittiutta, vaikk'ei aivan silmittömästi vihaakaan pientä tuutinkia »lauvantai-iltana saunan jälkeen.» Mutta näinä kahtena välipäivänä hän on ollut estettynä yhtä aatetta ajamasta siksi, että hän on ollut ajamassa toista. »Joukko kansalaisia» on näet kuuluttanut kokouksen, johon kutsutaan kaikkia niitä, jotka harrastavat esim. prostitutsionin poistamista ja tahtovat pelastaa isänmaan paheiden valtaan vajoomasta. Sanomalehtimiehen on täytynyt kiiruhtaa sinne, ja hänelle on tapahtunut se onni, että hänet on valittu komiteaan, jonka tehtäväksi on jätetty selvittää siveellisyysasiaa kaikessa laajuudessaan.

Hän selvittelee sitä, koettaa perehtyä asiaan, jota ei ole tullut ennen ajatelleeksikaan, tunkeutuu epäkohtiin, joita ei ennen ole tiennyt olevan olemassakaan. Sillä välin hän saa kiistellä yhteiskoulun vastustajain kanssa, kirjoittaa raittiuskirjoituksia tai ainakin lausua olevansa samaa mieltä kuin se ja se »arvoisa lähettäjä», puhumattakaan siitä, että hänellä aina täytyy olla ladattu pyssy varsinaisia vastustajiaan ruotsinmielisiä varten. Sitä tehdessään ei hän edes saa jakaa voimiaan, antamalla kullekin asialle osansa, arvonsa. Häneltä vaaditaan, että hänen täytyy tunnustaa jokainen asia yhtä tärkeäksi. Eikä ainoastaan niin, vaan että sen harrastus on kaikkia muita tärkeämpi, että se on ainoa, joka voi isänmaan pelastaa.

Hän koettaa, hän tekee parastaan, hän antaa kaikkien huutaa ja huutaa itse mukana. Hän kasvattaa itselleen sielun jokaista

asiaa varten ja ajaa jokaista niistä koko sielullaan. Mutta kun hän sitten palaa yöllä kotiinsa toimistosta ja arvostelee itseään ja arvostelee muita, niin ei hän voi aivan itsestään syntyneeseen kysymykseen: »mikä paras»? olla vastaamatta: »kaikki paras!» Mutta sehän on järjettömyyttä! selviää hänelle. »Jos onkin, ei se ole ainakaan minun järjettömyyttäni.» Ja niin on epäilijä ja irvistelijä hänessä valmis.

Vaan vielä hän on verrattain onnellisessa asemassa. Hän ei ole joutunut itsensä kanssa ristiriitaan, sillä kaikki nuo »parhaat» aatteet ja asiat soveltuvat vielä toisiinsa ja saattaa niitä rinnan ajaa. Yksi hyvä ei näet lykkää toista hyvää luotaan. Se on: »molempi parempi.»

Mutta yhtäkkiä saattaa tulla esille asia, joka on kaksipäinen kuin makkara ja josta papitkin ovat erimieltä. Hänen yleisönsä jakaantuu kahteen yhtä suureen leiriin, molemmat väittävät olevansa oikeassa ja molemmat vaativat, että sanomalehtimiehen täytyy heille heidän oikeuttaan jakaa.

Semmoista kollisioniasiaa ei tosin ilmaantunut vielä silloin, kun minä olin »Suuren Suomalaisen» toimituksessa, mutta muutamia vuosia jälempiä niitä ilmaantui useampia.

Oli ollut jo koko joukko »maaseaturähisijöitä», jotka vaativat kaikellaista järjetöntä, tietysti isänmaan hyödyn nimessä. Vaativat ehtoollispakon poistamista, vaativat siviiliavioliiton aikaansaamista. Niille naurettiin, niitä pilkattiin mielettömiksi hulttioiksi ja oltiin toiselta puolen iloiset siitä, että ainakin tuossa oli kaksi aatetta, joiden vaunujen eteen ei toki tarvinnut väsyneen

miehen valjastautua.

Vaan kuinka kävikään? Vieri vuosi, vieri kaksi, niin jopa vuotena kolmantena ottaa piispa ohjelmaansa ehtoollispakon poistamisen ja piispaa vielä korkeampi ottaa ohjelmaansa siviiliavioliiton. Mutta »Suurella Suomalaisella» ei ole asiassa mitään varmaa kantaa, jota sen parhaat kannattajat siltä kuitenkin odottavat. Mutta en minä ihmetteli, jos toimittaja itseksään hymähtäisi ivallisesti lukiessaan molemmanpuolisia lausuntoja, joissa samaan maaliin tähtäävät ampujat tuomitsevat toistensa pyssyjä turmiollisiksi sota-aseiksi ja alkavat sitä osoittaakseen ampua toisiaan. Kunhan eivät vaan minua ampuisi —mutta siitähän ei voi koskaan olla varma ja siinä on hänen asemansa turvattomuus ja kierous, kun hän ehkä omasta sydämmestään puolustaisi sekä ehtoollispakon poistamista että siviiliavioliittoa.

Tämäkin ehkä vielä menettelisi, mutta tielle voi ilmaantua pahempiakin pulmia. Hän on sanomalehtimiehenä suomenmielinen ja vastustaa virka- ja rahavaltaa, puolustaa nais-asiaa ja raittiutta siksi, että hän tahtoo korottaa kansaa sekä henkisesti että aineellisesti ja että nuo kaikki asiat sitä edistävät. Mutta samalla on hänen työnsä pyrkimistä kukkuloille, pyrkimistä valtaan, johtoon ja vaikuttavaan asemaan, sillä ell'eivät virkamiehet ole suomenmielisiä ja suomenkielisiä, ei suomenkielikään voi pysyä virallisena eikä semmoisena vaikuttaa. Mutta kun hän sinne pääsee, niin näyttää maailma ylhäältä päin katsoen jo hiukan toiselta kuin alhaalta päin.

Kansanvaltaiset harrastukset eivät kukkuloilla saavuta sitä vastakaikua, minkä ne saavuttivat laaksossa. Mutta ne, jotka ovat jääneet laaksoon, alkavat nurista siitä, ett'eivät he enää kuulekaan niitä tuttuja ääniä, joilla heidän paimenensa heitä ennen houkutteli. Sanomalehtimies, jonka pää nyt on pilvissä ja jonka kuitenkin täytyy pitää jalkansa maassa, joutuu ristiriitaiseen asemaan. Ylhäällä vievät tuulet tukkaa yhtäänne, alhaalla laaksossa toiset tuulet tempovat nutun liepeitä toisaanne. Siitä syntyy ristiveto, joka on vaarallinen ja epäterveellinen. Hän koettaa kyllä vakuuttaa, että kansanvaltaisuus ja ylimysvaltaisuus sopivat yhteen, kun niitä vaan tahdotaan yhteen sovittaa, että raittiusmies voi olla yhtä hyvä suomalainen kuin viinamieskin, mutta sitä ei tietysti tuo suuri yksinkertainen yleisö ymmärrä. Se uhkailee ja soimaa häntä uskottomuudesta entisille aatteille.

Uskottomuudesta aatteille? Häntä, joka aina on koettanut palvella kaikkia aatteita, uhrannut niihin voimansa, varansa ja terveytensä! Se on kiittämätöntä, se on traagillista. Hän katkeroituu, ivahymy ilmaantuu yhä useammin hänen huulilleen, hän muuttuu säälimättömäksi, pistää ja iskee siinä, missä ennen sively ja hyväily. Kaikki uudet aatteet häntä tästälähin kyllästyttävät, hän koettaa pysyä niistä erillään, muuttaa taistelunsa aatteiden puolesta taisteluksi aatteiden ajajia vastaan ja käy pieneksi despootiksi. Mutta siitä on seurauksena, että häntä enemmän pelätään kuin rakastetaan.

Niin on käynyt monen sanomalehtimiehen, se on heidän psykologinen kehityksensä ja sentähden ei sitä saa niin ankarasti

tuomita kuin sitä tavallisesti tuomitaan.

KUVAUKSIA SÄÄTYVALTIOPÄIVÄIN AJOILTA

PLENUM PLENORUM HUHTIKUUN 11 P:NÄ 1885

»Kaiku», n:o 32, huhtikuun 22 p:nä 1885.

Viime lauantai-iltana alkoi tuo kaikkien säätyjen yhteisistunto, joka pappien pyynnöstä ja muiden säätyjen suostumuksella pantiin toimeen porvarissäädyn vaali-asian ratkaisemista varten.

Että tällainen uusi, meillä melkein tuntematon asia, kun kaikki maan edusmiehet kokoontuvat yhteen huoneeseen neuvottelemaan, herättäisi huomiota ja uteliaisuutta, ei ketään kummastuttane. Vaikka ei tuosta mitään oikeata tulosta olisikaan, ja vaikka asiat eivät siitä siirtyisikään sinne eikä tänne, niin olihan kuitenkin hyvä kerran kaikkein puolueitten saada vasten naamaa toisilleen puhua, mitä mielessä liikkuu. Olihan tilaisuus vihoviimeinkin viikingin sanoa äärimmäiselle fennomaanille, mitä hän asioista ajattelee.

Ja ett'ei siinä sanoja säästetty, sen kai arvaa, kun kuulee, että kielet kävivät melkein lakkaamatta kaksitoista tuntia!

Vaan mitä sitten sanottiin ja mitä siihen vastattiin? Sen sanon

jo edeltäpäin, että sitä kannikkaa on vaikea järsiä. Jos sen tekisin jotakuinkin huolellisesti, niinkuin iso asia vaatisi, saisi »Kaiku» ravintoa koko tämän ja tulevankin vuoden varalle. Kysymys oli sensuksista ja korkeimmista äänimääristä, mikä puolsi 1000:n, mikä 800:n markan sensusta; mikä 30:n, mikä 20:n, mikä 10:n äänen korkeinta määrää.

Niiden ympärillä liikkui suurissa kierroksissa keskustelukin ja samoihin loppupäätöksiin tulivat puhujatkin, kukin kannaltaan, paitse kaksi. Ne kaksi olivat kamariherra Taube ja Tampereen kaupungin nuori edustaja Lauri Kivekäs. Ne ne puolustivat molemmat tuota radikaalia periaatetta, että yksi mies yhdellä äänellä äänestäköön. Meidän oloissa radikaali, muissa maissa jo vanha asia ja niin luonnollinen ett'ei siellä uskottaisi, jos kerrottaisiin, ett'ei meillä siihen suostuta.

Onnellinen se, joka sai piletin ja sijan itselleen nähdäkseen ja kuullakseen tuota Suomen säätyjen julkista näytäntöä. Paratiisipaikkoihin sai suurin osa tyytyä, ainoastaan muutamat pääkaupunkilehtien kirjeenvaihtajat pääsivät alas saliin »maan isien» joukkoon. Eivätkä paratiisipaikkojakaan ylhäällä lehterillä saaneet kaikki, jotka niitä halusivat, ei rahallakaan, sillä maan isät eivät rahan edestä näyttele. Ainoastaan hyvä tuttavuus itse näyttelijäin kanssa, hellät suhteet ja semmoiset soivat mahdollisuuden sijan saamiseen. Ja että hellät suhteet ja semmoiset olivat juuri enin vaikuttaneet, sen näki siitä, että molemmat lehterit olivat täynnä naisia, etupäässä kauniita, jotka kiikareineen alas katselivat, söivät namusia—ja »ottivat osaa

meidän valtiolliseen elämään».

Alhaalla salissa maamarsalkka parhallaan julisti juhlan avatuksi. Kookas mies, komea ääni, »ritari pelvoton ja moittimaton!» Ja sittenkun esirippu on nostettu, sitten on näyttelijäin vuoro astua esiin. Vaan niin tapahtuu tämä näyttelemine, että kukin oman mielensä mukaan näytelkään, omaa tekemäänsä osaa esittäkään ja omat sanottavansa sanokoon.

»Kuka on tuo tuolla, joka puhuu?» kuiskataan lehterillä —»joka nyt puhuu?»—Eräs hra Antell se on, yksi aatelisista, joka saa kaikista ensiksi kunnian suunsa avata—ja niin on hänen nimensä Suomen historian lehdille piirretty. Ei oikein kuulu, mitä hän sanoo, mutta lopussa kuuluu hra Wreden nimi, ja niin on selvä mitä mies tahtoo. Ja kun kohta päälle kuuluu: »förorda friherre Wredes reservation», niin on hän kantansa sanonut, ja se on se, että »ei edistytä, ei pysytä entisellään, vaan kuletaan vähän taapäin!»

Se loppuu siihen, mutta heti kohta alkaa salista kuulua tuttua kieltä, suomenkieltä, joksi tulkki, tuo tunnettu ja taitava talonpoikaissäädyn tulkkilehtori Almberg, puhujan lauseita kääntää. Kääntäjän selvä ääni kyllä kuuluisi, mutta eihän sitä viitsi kuunnella, saahan sen lehdistäkin lukea. Katselee häntä mielummin salia.

On siellä ukoilla katselemista. Siellä on seinillä tavailemista monellaista, siellä on sarvia ja on sorkkia monenvärisissä tauluissa ja kehyksissä, mutta jokaisen kuvan alle on kirjoitettu

»ketä sillä meinataan». Ja siitä syystä kääntyvät ylöspäin monet vakaiset, vilpittömät kasvot joka seinää tarkastellen.

Vähän alempana maamarsalkasta lepäivät huolettomina mukavilla istuimilla muitten säätyjen puhemiehet. Eiköhän tulle illan ollen ikävä joutilaille miehille? Vaan ne, jotka eivät joutilaina ole, ne ovat pikakirjurit tuossa keskellä salia pöytiensä ääressä. Monta niitä on, mutta työtä on vielä enemmän. Huomisiin lehtiin on saatava niin monta puhetta kuin suinkin, ja kun toiset tuossa puheen loppua paperille panevat, toiset jo hiipivät varpaillaan ulos alkupuolta painoon jouduttamaan. Aivan tuntuu kuin jossain suuren maailman parlamentissa.—

»Kammarherr Taube har ordet», kuuluu sanovan maamarsalkan voimakas ääni.

»Högvälborne herr baron och landtmarskalk! Finlands höglofliga ständer!» alkaa puhuja. Vähän epäilyttää tuo kamariherramainen kohtelias alku. Vaan loppua puheesta, sitä ei odottaisi kamariherran huulilta lähteneeksi. Kuuluu pieni humahdus alhaalta salista. »Hva' sa' han?» kyselevät neitokset toisiltaan.—»Att endast en röst!»—Niin, ainoastaan yhden äänen tahtoi se mies antaa kullekin äänivaltaiselle. Ja tulkin kääntäessä kohoo korviini muun muassa sanat: »ja näyttää puhujan mielestä kuin olisi herra Wreden vastalause kirjoitettu äärimäisen oikeuston penkillä ja huokuu se semmoista konservatismia, ett'ei se voine saada kannatusta enää missään eduskunnassa meidän aikana».

Sitten saa professori Jaakko Forsman sananvuoron ja

hän puhuu suomeksi. Ensimmäinen puhuja oli äärimäisen oikeimmiston miehiä, toinen äärimäisen vasemmiston, tämä kolmas puhuja panee kirkon keskelle kylää. Liekö niin sattuneet puheenvuorot, että jo alussa eri pääkannat tulivat peräkkäin esitetyiksi vai oliko ehkä niin hiljaisuudessa sovittu?

Vaan puhe on ruotsiksi käännettävä, sillä meidän suomalaisessa eduskunnassa on miehiä, jotka eivät maan kieltä tajua.

Herra Felix Heikel saa puheenvuoron ja alkaa esityksensä. Se ei huvita, tänne saakka ei oikein kuule, numeroita satelee ja sitäpaitse alkaa löyly täällä ylhäällä kuumeta. Puhe kestää kappaleen aikaa. Aikani minä sitä koetan kuunnella, mutta sitten lähden alas. Jos olisi käydä katsomassa, miltä siellä käytävissä näyttää, jospa pääsisi saliinkin pujahtamaan. Ulos lämpimään käytävään tulvaa juuri parhaallaan musta virta suuresta salista, puhe on loppunut, sitä käännetään ja virvoitukset alkavat kai tuntua tarpeellisilta, koskapahan jono pakkautuu siihen huoneeseen, missä niitä on saatavana. Minä pujahdan saliin, eikä kukaan minua estä. Tulkki on lähtenyt paikaltaan ja koonnut ympärilleen omat ukkonsa talonpoikaissäädystä, joille hartaasti puheen sisältöä neuvoo. Siellä täällä kurkistaa joku aatelinenkin nenä toisten olkapäiden takaa kuullakseen, miltä suomenkieli kuuluu.

Mutta salin viereisestä huoneesta kuuluu alituista naputuksen hyrinätä, joka, edestakaisin kiirehtivien pikakirjurien ovea avatessa, aina sillä kertaa selvemmin saliin tunkee. Tutun

miehen luvalla pääsen sinne pistäytymään. Useita kymmeniä naisia ja herroja istuu siellä tulisessa työn touhussa. Toiset lukevat läpi ja pudistelevat yhtämittaa sisään lentäviä lehtiä, joihin puhujain sanat ovat pikakirjaimilla merkityt. Naiset istuvat ompelukoneiden näköisten koneitten ääressä, soittavat sormillaan niissä olevia näppäimiä kuin pianoa sen mukaan kuin toinen ääressä istuva sanelee. Ja vähä väliä valuu kuin vaatetta tuosta koneesta liuska liuskan perästä, joihin on painetuilla kirjaimilla puheet kirjoitettu kirjapainoon lähetettäväksi. Ennen kuitenkin tulee kunkin puhujan lausuntonsa tarkastaa, ja jos hän vähän kauvemmin puhuu, saattaa hän puhumasta herettyään jo saada alkupuolen puheesta käsiinsä.

Tuota hauskaa työtä katsellessa, väliin salissa keskustelua kuunnellessa, väliin virvoitushuoneissa viipyessä kuluu kulumistaan aika. Puhuja puhujan perästä nousee, sanelee, istuutuu ja käännetään. Hra Rein puhuu selvästi ja asiaan, hra Ignatius »valaisee numeroilla» ja hra Runeberg'ille huudetaan aateliston penkeistä »bravo!», kun hän vetelee semmoisia johtopäätöksiä, että muka talonpoikaissäätö, koska ei ole suostunut laajentamaan omaa piiriään, ei myöskään tahtone, että vaali-oikeus porvarissäätöä varten laajennetaan. Hra Castrén nousee maamarsalkan luvalla puhumaan ja joka mies salissa liikahtaa, monet nousevat paikoiltaan, kiertävät puhujan kehään ja kuuntelevat kriittisin naamoin, mitä tuleman pitää. Ylhäältä ojentuu alas saliin häntä kohti niin monta kiikaria kuin mitä siellä on, ja jos kussakin niissä olisi nuoli, olisi miesparka

ensi käänteessä lävistetty. Vaan vakavasti, selvällä, kuuluvalla äänellä hän puhuu, lukee numeroita ja niillä kantaansa todistaa. Melkeinpä voittaa numeroissa itse numeroherrankin, hra Ignatius'en—»Hvar f-n ifrån har han sina siffror?» mutisee nuori aatelismies viereiselleen.

Ollaan vaihteen vuoksi taas ylhäällä lehterillä. Parhaallaan puhuu hra Kivekäs. Yleinen jännitys on sekä alhaalla salissa että täällä ylhäällä lehterillä. Puhujan ympärille kokoontuu musta, uhkaava pilvi ja kiikareja välkkää vastaisilta lehtereiltä alas häntä kohti. Kaiken uneliaisuuden, joka edellisten puheiden aikana on tahtonut laskeutua mieliin, on uteliaisuus puhaltanut näkymättömiin. Ollaan varmat siitä, että nyt on tulivuori huipultaan puhjennut ja että se, mikä pohjalla on tähän asti piillyt, että se sieltä on ulos syöksyvä.

Se syökseeikin sieltä täyteläisen sydämmen pohjasta, rinnasta miehen, joka on asiaansa innostunut ja antaa innostuksensa puhua. Vaan meidän muka perin siivossa maassa pidetään innostusta miltei rikoksena.

Tänne ylös ei kuulu kaikki sanat, mutta kovin kuohu tänne kuitenkin pärskähtelee sanoissa semmoisissa kuin: »minä en tiedä, tokko uskallan tässä salissa, jonka seiniä koristaa keskiajan emblemit, en tiedä, uskallanko täällä johtaa mieleen sitä maata Euroopassa, jossa artikkeli ihmiskunnan oikeuksista ensi kerran julistettiin!»

Vihellystä ja jalan polkemista aateliston junkkerien penkeiltä. Hyvä-huutoja aatelittomien! Meidän siivossa maassa ei

kuitenkaan viheltäminen ole epäparlamenttaarista, vaikka innostuminen sitä on.

Se puhujata kiihottaa ja vähän ajan perästä pärskähtää taas tänne tähtiä kohti lause: »—keisarillinen esitys notkistaa yhden polven rahan epäjumalan eteen, valiokunnan mietintö notkistaa molemmat polvet tälle Jumalalle, mutta hra Wrede ja hänen miehensä heittäytyvät, kuin itämaalaiset fetischinsä eteen, kokonaan pitkälleen tämän Jumalansa eteen».

Hyss!—Hyvä!—Ja musta pilvi vetäytyy vähän ulommaksi seinävierille.

»Että kansan siveellinen itsetajunta, valtaan päästyään eduskunnassa, saattaisi yhteiskunnan vaaraan, sitä ei voi pelätä eikä sitä pelkoan lausua muut kuin ne, jotka luulevat näkevänsä alasrepivää tarkoitusta siinä suunnassa, joka tähän asti on kaikki voimansa alttiiksi pannut tämän itsetajunnan saavuttamiseksi. Sitä suuntaa on etupäässä kannattanut Suomen pappien ja talonpoikien suuri enemmistö, ja sen kalliimpana päämaalina on ollut kansan kohottaminen henkisessä ja siveellisessä suhteessa, se on koettanut panna sulkuja sitä yhteiskunnan hävitystä vastaan, joka syntyy siitä, että löytyy laki, jonka nojalla porvarit saavat kaupitella sitä viinaa, mitä aatelismiehet polttavat!»

Yhä suurempaa melua, vihellystä ja jalkain polkemista aateliston sivistyneiltä penkeiltä. Muistuttaa hyvin uusmaalaisten tuttuja ääniä ylioppilaskunnan riitaisilta ajoilta. Muuten juuri tälle puhujalle tuttuja ääniä. Mutta maamarsalkan vasara vaatii vaitioloa ja lapset tottelevat.

Puhujakin rauhoittuu, tekee tyynesti loppuehdotuksensa ja lakkaa.

»Hyvä! Hyvä!» huudetaan puheelle, joka todellakin oli hyvä.

»Hyss! Hyss!» huudettiin toisaalta. Ja kostoksi muka ilmoittivat ne, jotka eivät ennen ole suomenkieltä ymmärtäneet, ett'ei puhetta tarvitse ruotsiksi kääntää, s.o. että he tällä kertaa ovat suomenkieltä ymmärtäneet. Sillä muutahan ei liene hra Kivekäs tahtonutkaan.

Se oli ankara pöyristys. Ja mieli-ala on kokonaan muuttunut. Vilkkaasti, melkein kiihkoisesti vilisee sali tuolla alhaalla. On kuin olisi kiven kalaparveen heittänyt.

Minä aavistan mitä lauseita tuonne salin perältä bufettiin menevät viikinkiherrat laskettelevat. Tuntuu aivan kuin kuulisi sieltä: »skamlöst! oförsynt!». Mutta sitähan ei ole viheltäminen eikä jalkain polkeminen.

Puhuvat sitten taas Wredet, Palménit, Danielsonit ja muut. Ja ajan ollen rauhoittuu taas kiihoittunut seurakunta ja »bravo»-huudot lakkaavat, sittenkun niitä viimeisen puheen perästä on liitetty vähä väliä paikkoihin, joista ei tiedä minkätähden niille »bravo»-tetaan.

Aika kuluu aamua kohti, uteliaisuus laimenee, naiset puikahtelevat tiehensä, sittenkun ovat ottaneet osaa valtiolliseen elämään ja jättäneet muistoksi siitä tyhjiä namuistötteröitä pitkin penkkejä ja lattioita.

Tämän kirjoittaja pääsee nyt aivan tyhjään etupenkkiin istumaan. Painaa leukansa vasten nyrkkejään, jotka lepäävät

lehterin reunan päällä. Katselee välinpitämättömästi alas uupuneen näköisenä liikahtelevaa ja vähä väliä haukottelevaa eduskuntaa.

Pappien kasvoilta näkyy ikävän odotuksen merkkiä siitä, ett'ei ylkä joudu, siunatun lopun sanansaattaja. Nuokahtelee siellä täällä jonkun ukkosen väsynyt pää... yksitoikkoista puheen hyminää kuuluu... kukahan lie se, joka puhuu... kovin raukaisee... ja sitten ei tämän kirjoittajakaan enää muista mitään /plenum plenorum/'ista.

Aikain perästä tuntee hän että joku kylkeen koskettaa. Herää, hypähtää ja ympärillä on selvä päivä...

»Di går yt alla som bäst», ilmoittaa vahtimestarin näköinen mies.

»Jahah, jahah,—onko se jo loppunut?

»Joo, se on jo loppu».

Siis pois tästä paikasta, sillä aamu koittaa.

Kadulle jouduttuani näin, että mustat parvet pyrkivät pitkin Aleksanterinkatua kukin kotiinsa. Kotiini menen minäkin ja siihen loppuu tämä kertomus Suomen Valtiosäätyjen toisesta julkisesta istunnosta, joka pidettiin ritarihuoneen suuressa salissa lauvantaina huhtikuun II pnä 1885 ja josta ei ollut mitään tulosta.

Sillä kyllä kai lukijat jo tietävät sen, ett'ei siitä mitään tulosta ollut. Mutta eihän pitänytkään olla.

VALTIOPÄIVÄIN "JUHLALLINEN" ALJETUKSI KUULUTTAMINEN HELSINGISSÄ TAMMIKUUN 11 P:NÄ 1888

"Savo", tammikuun 24 p:nä 1888.

»Savo»-lehden kirjeenvaihtaja oli yksi niitä tuhansia, jotka tänään vähää ennen k:lo II riensivät senaatintorille katsomaan ja kuulemaan, mitenkä valtiopäivät senaatin portailta avatuksi julistetaan. Mustan väkivirran mukana mennä touhusi hän Aleksanterinkatua pitkin pääkaupungin keskipistettä kohti, »ottaakseen osaa valtiolliseen elämään» ja ollakseen jo alusta alkaen läsnä.

Kaikki näkyivät olevan hommassa, kulku suunnattuna yhtäänne päin. Tuskin ehtivät ihmiset vilkaista itseään edes puotien suuriin peili-ikkunoihinkaan.

Yksi ainoa mies, joka ei näkynyt olevan päivän merkityksestä milläänkään, oli muuan katulyhdyn puhdistaja yliopiston nurkalla. Hän oli kohottanut tikapuunsa lyhtyä vasten ja hankasi tavattomalla huolella sen laseja, antaen valtiollisten harrastusten kulkea jalkapohjiensa alitse. Hän ei kehenkään katsahtanut, mutta kaikki katsahtivat häneen.—

Kun tulin yliopiston nurkalle, avautui eteeni tuo joka taholta suurien rakennusten sulkema senaatintori. Siinä seisossa

olisi tietysti pitänyt tuntua juhlalliselta. Sillä ympäröihän minua kaikilta tahoilta mahtavuudet. Tässä yliopisto, opin ja sivistyksen ahjo, virkamiesten paja, edistyksen kivimuuri. Sitä vastapäätä senaatti, kotimaisen hallituksen koti, laillisuuden ja oikeuden asuinsija. Ja näitten välissä Nikolainkirkko, joka leveät perustuksensa painaa syvälle maaemään ja kohottaa terävän huippunsa ylös korkeuteen.

Olisi pitänyt tuntua juhlalliselta. Mutta ulkonaiset muodot eivät aina tee sitä vaikutusta, mikä niillä on aijottu saada aikaan. Tulee aina ajattelemaan, että vastaavatkohan sisukset seiiniä.

* * * * *

Kansa oli jo täyttänyt senaatintorin puolilleen. Osa heitä oli kiipeillyt Nikolainkirkon rappusillekin. Suurin osa siellä näkyi olevan naisia; ne seisoivat puuhka edessä ja odottivat, mitä tuleman piti. Useimmat olivat kuitenkin pysyneet maaperässä ja vetäytyneet aivan liki senaatin rappusia, niin liki toimituspaikkaa kuin suinkin pääsivät poliiseilta.

Mikä oli sitten se toimituspaikka ja mitä siinä toimitettiin?

Senaatin talon pääovi oli ammollaan auki ja sen mustasta kidasta kulki kynnyksen yli tulipunainen kieli, verkavaatteesta tehty, ulos rappusille. Sitä myöten kuului olevan määrä astua ulos hänen, joka valtiopäivät avatuiksi juhlallisesti julistaa.

Ja häntä siinä nyt odotettiin, päivän kirkkaasti kullatessa Nikolainkirkon ristejä. Kello oli viittä vailla II ja määrälleen k:lo

II sanottiin julistuksen tulevan tapahtumaan.

Oli siis aikaa hiukan katsella ympärilleen. Muuan komennuskunta sotilaita ynnä soittokunta oli marssitettu senaatinhuoneen seinämälle seisomaan. Isonlainen punapartainen sotaherra—kuului olevan kaartin pataljoonan päällikkö Aminoff—käveli rintaman edustalla ja kilisteli kannuksiaan. Hän »edusti».

Hänestä siirtyivät silmäni vähä väliä tuota mustaa kitaa ja tuota tulipunaista kielekettä kohti. Kahden puolen sitä seisoi univormuun puettuja herroja, jotka tuon tuostakin pujahtivat sisään ja taas tulivat takaisin ulos. Ja puhuttelivat niitä naisia, jotka olivat asettuneet molemmille puolille rappusia.

»Ovatko nuo senaattoreja ja nämä heidän naisiansa?» minä kysäsin eräältä herralta, joka vieressäni seisoi.

Hän selitti ystävällisesti, että herrat olivat senaatin vahtimestareja ja naiset heidän naisiansa.

»Senaattoreilla on valkeat housut, mutta vahtimestareilla on mustat.

Tuossa juuri menee muuan.»

Minä tarkastelin ja vertailin, enkä tietysti tule enää koskaan erehtymään näin sopimattomasti. Sillä housuistaan minä heidät nyt tunnen.

Siitä huolimatta koetin minä kuitenkin täyttää rintaani juhlallisilla tunteilla. Oikasin selkäni, kääräsin turkkini ruumista myöten, vetäsin tuoretta ilmaa keuhkoihini ja kuvailin mielessäni päivän merkitystä. Nyt on se päivä, jolloin taas maan säädyt

kokoontuvat keskustelemaan ja päättämään maan ja kansan asioista. Perustuslaillisuus, se on Suomen kansan kalliimpia oikeuksia, se antaa sille tilaisuuden itsekin asioitaan ohjata. Kolmen vuoden kuluttua saapi taas kansa äänensä kuuluville. Hetki on siis juhlallinen, kun valtiopäivät kuulutetaan avatuiksi. Se hetki on aina historiallinen hetki. Tammikuun 17 päivä on yksi Suomen historian merkkipäiviä. Nyt on se päivä. Kohta lyöpi se hetki.

* * * * *

Mutta ennenkun se löi, tapahtui eräs pieni seikka, joka veti kaikkien valtiollisessa mielentilassa seisovain huomion puoleensa. Kun juuri olin pääsemäisilläni siihen, että hetki on todellakin juhlallinen ja päivä ylenmäärin merkillinen, kuulin takanani sävelen semmoisen, joka Kuopion torilta oli minulle vanhastaan tuttu, mutta joka senaatintorilla Helsingissä ja seitsemänsiä valtiopäiviä avattaessa ei ollut ollenkaan paikallaan. Kun näin jo edeltäpäin panen vastalauseeni ja sanon, ett'ei ollut ollenkaan paikallaan se mikä tapahtui, niin eiväthän »savo-karjalaiset» [tarkoittaa silloista Kuopion lehteä, »Savo-Karjala».] ystävänikään lähtene syyttämään minua juhlallisen toimen »lokaan vetämisestä».

Asia oli lyhyesti se, että keskellä toria oli muristen, niskakarvat pystyssä ja silmät vihan tulta suitsutellen, kaksi komeata pääkaupungin koiraa toisiaan pitkän aikaa kierrellyt. »Mrrr...»

pani musta ja »mrrr...» pani se, joka oli karvaltaan kirjava. Mutta sitten karkasi musta kirjavan kimppuun raivolla, jota harvoin näkee hurtissakaan.

Vaan mitä luulette te helsinkiläisten tekevän! He hyökkäsivät riitaa ratkaisemaan ja siitä syntyi hirmuinen hälinä. Yli torin juoksi herroja hätään. Yksi kiskoo yhtä koira, toinen kiskoo toista ja eräs virkamies takoo, itse raivostuneena, raivostuneita koiria päähän ja kaulaan, minkä kerkiää. Millä hän takoo? Hän takoo salkkunsä terävällä särmällä... Koirat luonnollisesti vaan kiihtyvät kiukussa.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.